

FTAXP 06.56.31
ӘОЖ 330

<https://doi.org/10.46914/1562-2959-2021-1-2-88-94>

Ж.Е. АБИЛГАЗИЕВА,¹

э.ғ.к., аға оқытушы.

e-mail: aje.abilgazieva@mail.ru

Г.Р. ДУЙСЕМБЕКОВА,²

э.ғ.к., аға оқытушы.

e-mail: gulzhan-1964@mail.ru

А.Н. РАМАШОВА,^{2*}

PhD, аға оқытушы.

*e-mail: aisulu.ramashova@aeuzov.edu.kz

А.Б. ОРАЗБАЕВА,³

аға оқытушы.

e-mail: r.aissulu87@mail.ru

¹Мардан Сапарбаев Институты, Қазақстан, Шымкент қ.

²М.О. Әуезов атындағы Оңтүстік

Қазақстан Университеті, Қазақстан, Шымкент қ.

³Шымкент Университеті, Қазақстан, Шымкент қ.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ГЕНДЕРЛІК ТЕНДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫ

Андатпа

Мақаланың мақсаты – Қазақстан Республикасының еңбек, қоғамдық өмірінің барлық салаларында ерлер мен әйелдердің мүдделерін неғұрлым толық іске асыру үшін қажетті әлеуметтік жағдайлар жасау мәселелерін қарастыру. Қазақстан Республикасының мемлекеттік саясатын жүзеге асырудың тиімділігін қамтамасыз ететін, қоғам өмірінің білім беру, денсаулық сақтау, тұрғын үй, аграрлық-өнеркәсіптік кешен және басқа да салаларында ерлер мен әйелдердің мүдделерін ескеретін гендерлік саясат мәселелері қарастырылған. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік отбасы саясаты отбасының репродуктивті, экономикалық және тәрбие функцияларын толыққанды іске асыруына ықпал ететін қолайлы әлеуметтік-экономикалық жағдайларды қамтамасыз етуге, сондай-ақ отбасының адамгершілік негіздерін нығайтуға және оның қоғамдағы беделін арттыруға бағытталған. Қазіргі уақытта әлемде гендерлік проблемаларға, яғни ерлер мен әйелдердің тең құқықтары мен мүмкіндіктерінің принципіне көп көңіл бөлінеді. Бүгін біздің өміріміздің барлық салаларын қамтыған өзгерістер мемлекет пен қоғам құрылысындағы әйелдердің рөлін жаңаша қарауды талап етеді. Гендерлік теңдікке қол жеткізу қолданыстағы отбасы саясатының тиімділігін қамтамасыз етеді, өйткені әйелдер мен ерлердің отбасы институтының дамуына рөлі мен үлесін күшейтуге мүмкіндік береді. Әйел мәселесін шешу және қоғамды демократияландыру – өзара байланысты екі процесс. Олардың мәні ерлер мен әйелдер үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етуден өмірдің барлық салаларында әйелдердің мүдделерін көрсету мен оларды жүзеге асырудың жаңа нысандарының пайда болуы үшін алғышарттар жасалуы мүмкін. Авторлар Қазақстан үшін отбасы саясатын қалыптастыру тұсында жеке тәсілдерді қолдану маңызды, себебі адам капиталы сапасына әсерін тигізетін көптеген әлеуметтік институттардың арасында отбасы институты елеулі рөл атқаратынын атап өтті.

Тірек сөздер: гендерлік саясат, теңдік, әлеуметтік-экономикалық даму, отбасы, стратегия, әйел, құқық, демократия, ресурстар.

Кіріспе

Гендерлік саясаттың өзектілігі гендерлік экономиканың дамуымен артып келеді. Қазақстанның қазіргі заманғы әлеуметтік саясатының гендерлік тұстарына келетін болсақ, оның заңнамалық қамтамасыз етілуін, институтционалдық тетіктерін, жүзеге асырудың шараларын қарастыру қажет.

Қазақстанның мемлекеттік отбасы саясаты әлеуметтік саясаттың құрамдас бөлігі ретінде отбасының өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған шаралар жүйесін қамтиды. Елімізде

гендерлік стратегияны жүзеге асыру кезеңінде некелік-отбасылық қатынаста тұрған ерлер мен әйелдердің құқықтарын және мүмкіндіктерін едәуір кеңейтуде қол жеткізілді [1].

Саяси салада тең құқылы әріптестікке қол жеткізу тікелей байланысты төрт негізгі фактор анықталды, соның салдарынан демократиялық құндылықтар жүйесінің дамуы және тұтастай алғанда, қоғамдағы тұрақтылыққа қол жеткізу: гендерлік жобаларды мемлекеттік қаржыландыру (0,9), бизнес саласындағы ерлер мен әйелдер арасында материалдық ресурстарды тепе-тең бөлу (0,89), әлеуметтену және тәрбиелеу процесі (0,8). Ұсынылған көрсеткіштер бірлікке жақындады, бұл осы бағыттағы оң нәтижеге қол жеткізу мен көрсетілген факторлар арасындағы корреляцияның жоғары дәрежесін көрсетеді [2].

Негізгі ережелер

Отандық экономикада қалыптасқан гендерлік асимметрия басқару саласындағы әйелдердің жасырын дискриминациясына алып келді. Ол басқарудың түрлі деңгейлерінде жүргізілген гендерлік талдаудың нәтижелерінен айқын байқалады. Егер басқару аппаратының орта және төменгі сатыларында әйелдердің үлесі елеулі болса, жоғары басқару деңгейлерінде әйелдердің өкілеттіліктері өте төмен. Мәселен, өткен ғасырдың 90-шы жылдары басқарушы корпусының құрамында әйелдердің үлесі 6–7% құрайтын. Қазіргі уақытта мансапта табыстарға жеткен әйелдердің саны едәуір өскенмен, жоғары білім деңгейіне қарамастан басқарушы құрамында олардың үлесі ерлермен салыстырғанда 4 есе төмен болып отыр.

Басқарушылық тәжірибенің гендерлік тұстары ұжым мен жеке тұлғаны басқарудың, әйелдер және ерлер психикасына байланысты тұлғааралық қатынастардың ерекшеліктерін қамтиды. Әйелдер мен ерлердің іскерлік және психологиялық мінездемелерін салыстыру бойынша жүргізілген түрлі зерттеулер бірқатар көрсеткіштер бойынша елеулі ерекшеліктер бар екенін көрсетті. Сонымен қатар көптеген ғылыми сынақтар жыныстар арасындағы ақыл-ой мүмкіндіктерінде, оқуға қабілеттілікте, мінез бен темпераментте өзгешеліктер бар деген тұжырымдарды жоққа шығарды. Яғни, әйелдердің ерлермен бірдей тиімді басқарушылық қызметтерді жүзеге асыруға мүмкіндіктері бар [3].

Қазіргі кезеңде қыз балаларды ұрлау және зорлықпен тұрмысқа беру жағдайлары байқалады, бұл құқықтық және зайырлы мемлекетте ұлттық әдет-ғұрыптар мен дәстүрлердің қайта жаңғыруы емес, қылмыс болып табылады. Алдын алу шаралары жеткіліксіз дамыған, осылайша отбасымен жұмыс, негізінен, өмірлік қиын жағдайдың туындауына байланысты жүргізіледі. Осы жағдайда көмек алу мақсатында түрлі органдар мен ұйымдарға жүгіну керек. Әлеуметтік сипаттағы қызметтерді түрлі ведомстволар ұсынады, олар, негізінен, отбасының мүшесіне оны отбасыдан уақытша оқшаулау арқылы көрсетіледі. Бұл жағдай отбасыдағы байланыстардың жоғалуына, отбасы мүшесінің әлеуметтену деңгейінің төмендеуіне алып келеді. Ал көрсетілетін көмек отбасын сақтап қалуға және барынша нығайтуға бағытталуы керек [3].

Ерте неке, жасөспірім жүктілігі, ерте жастағы түсік тастау проблемалары да жоқ емес, бұл, әсіресе, ауылдық жерлерде де кездеседі. Қазақстанда он сегіз жасқа толмаған екі миллионнан астам жасөспірім қыздар тұрады, бұл еліміздегі бүкіл әйел тұрғындарының бестен бір бөлігін құрайды. Соңғы 5 жылда жасөспірімдер арасында 33 051 жүктілік жағдайлары тіркеуге алынды, оның ішінде 15–18 жас қыздарға 9 906 аборт жасалды.

Әлемдегі әйелдердің жағдайы туралы статистикалық мәліметтер толық тең құқықтылыққа қол жеткізу бүгін-ертең шешілетін мәселе еместігін айқындап отыр.

Әдебиетке шолу

2019 жылдың сәуір-тамыз айлары аралығында Human Rights Watch тұрмыстық қатыгездіктің 16 құрбанымен және 26 басқа адамдармен, соның ішінде әйелдер құқығын қорғаушылар, баспана қызметкерлері, заңгерлер және ішкі істер министрлігінің муниципалды бөлімінде әйелдерді қорғауға жауапты құқық қорғау қызметкерімен сұхбат жүргізді. 16 Үкіметтік емес ұйымды (ҮЕҰ) біріктіретін Қазақстанның дағдарыс орталықтарының одағы серіктестер жыл сайын Қазақстанда жүздеген әйелді өлтіретінін және отбасындағы зорлық-зомбылықтың Қазақстандағы әрбір сегізінші отбасында орын алатынын хабарлайды. 2017 жылғы Үкіметтің статистикасына сәйкес, 18 жастан 75 жасқа дейінгі барлық әйелдердің 17 пайызы қазіргі не-

месе бұрынғы күйеуі немесе серіктесі физикалық немесе жыныстық зорлық-зомбылыққа ұшырады [5].

2017 жылғы шілдеде Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстанның Қылмыстық кодексіне «Ұрып-соғу» мен Денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіруді» қылмыстық сипаттан арылтатын түзетулерге, отбасындағы келеңсіз оқиғалар үшін тергеу мен соттық қудалау үшін неғұрлым жиі пайдаланылатын баптарға қол қойды. Бұл отбасындағы көптеген жағдайларында қылмыстық қудалау мүмкіндігін тиімді түрде жояды.

2019 жылғы 2 қыркүйекте Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев қызметке кіріскен сәттен бастап өзінің бірінші Жолдауында өз азаматтарының құқықтары мен қауіпсіздігін қорғау мақсатында Қазақстанға «Жазаны қатаңдату қажет» деп мәлімдеді... және әйелдерге қатысты отбасындағы жайсыздық» [6].

10 және 11 қазанда нәзік жандар хаттарында Жоғарғы Сот пен Ішкі істер министрлігі сәйкесінше қылмыстық және қылмыстық іс жүргізу кодекстеріне түзетулер енгізуді, соның ішінде жазаны қатайтуды ұсынатын заң жобасы бар деп мәлімдеді. Қазіргі уақытта бүкіл ел бойынша 40 дағдарыс орталығы жұмыс істейді делінген. Бірақ халқымыз 18 миллионнан астам адамды құрайтындықтан, бұл сан отбасындағы құрбандарды паналауға арналған орындардың жалпы саны 10 000 адамға арналған бір орынның ұсынылатын стандарттарына сәйкес келмейтінін білдіреді. Ондаған мекемелер қызмет көрсетеді, бірақ мұндай бастамалар мемлекеттік қызметтер мен дағдарыс орталықтарына тұрақты балама емес. Сонымен қатар, үкіметтік емес дағдарыс орталықтарының қызметкерлері тиісті қаржыландырудың болмауына байланысты қызметтерді, соның ішінде тұрғын үйді қолдау қиынға соғатынын айтты.

Материалдар мен әдістер

2020 жылға арналған Жаһандық гендерлік алшақтық туралы баяндамада жаһандық гендерлік үзіліс, оны жою үшін күш пен идеялардың индекс құралы ұсынылады. Әр түрлі елдер мен субъектілердегі прогресті бақылау және озық анықтау үшін салыстырмалы талдау жасалынды. Өткен жылы гендерлік алшақтық біршама төмендегені көрінеді, бірақ толық тепе-теңдікке жету үшін 99,5 жыл қажет болады деп болжанады.

Әр түрлі елдерде бірқатар негізгі факторларға өнімділіктің кең айырмашылықтарының байланысты екендігі көрсетіледі. Толық ел есебінің профильдері және интернеттегі деректер веб-сайттарда қол жетімді, бірақ ол пайдаланушыларға толық мүмкіндік бермейді. Оның әр елдің бақылау көрсеткішіне қаншалықты жақын екенін түсіну үшін, төрт субиндекстің әрқайсысында теңдік қалыптастыру қажет. Бұл сонымен қатар құқықтық және әлеуметтік шеңберлер аясында түсінікті қалыптастырады және нәтижелерге қол жеткізіледі.

Есеп нәтижелері әлі де күшті корреляцияны көрсетеді, елдегі гендерлік алшақтық пен оның экономикалық көрсеткіштері арасында және соңғы зерттеулердің кейбірін қорытындылайды. Салалар мен салалар арасындағы гендерлік айырмашылықтарды терең талдау гендерлік кәсіби теңгерімсіздіктердің рөлін көрсетеді. Адами капиталын бәсекеге қабілетті етіп қалғысы келетін елдер, теңдікті маңызды бөлікке айналдыру керек. Атап айтқанда, елдер ішіндегі мемлекеттік және жеке секторлар арасындағы ынтымақтастық алшақтықты азайту үшін маңызды болады.

Жаһандық гендерлік алшақтық туралы ақпаратқа сүйене отырып, елдердің теңдікке қол жеткізудегі прогресіне одан әрі салыстырмалы талдау жасалынады. Гендерлік олқылықтарды жою үшін дәлелдерді қолдауға және саясат пен тәжірибені одан әрі зерттеуді ынталандыру, өзгерістерге ықпал ету үшін тиімді болып табылады. Дүниежүзілік экономикалық форумда «елдер үдеткіші» жобасы түрлі өңірлік іс-шаралар шеңберінде жүзеге асырылады [7].

Соңғы онжылдықтарда әйелдер бұрын-соңды болмаған қарқынмен жоғары білім алуда және ресми жұмыспен қамтылуда. Ғаламдық алшақтық индексінің рөлі кәсіби саладағы гендерлік алшақтықтың азаюын көрсетеді. Әлемде бұл айырмашылық шамамен 76%-ға тең. Алайда бұл жетістіктер еңбек нарығында құрылымдық өзгерістерге қауіп төндіреді. Бұл 2018 жылы Дүниежүзілік экономикалық форумда «жұмыс орындарының болашағы» баяндамасында, 2022 жылға дейін 75 миллион жұмыс орны жоғалуы мүмкін екендігі болжанады. Сонымен қатар өсіп келе жатқан сұраныс көрсетіледі. Керісінше, сұраныстың төмендеуіне тап болған кәсіптер кірумен байланысты деректер бухгалтериясы және әкімшілік функциялары аясында көрме ұйымдастырылады. Олар өте қарапайым тапсырмаларды қамти отырып, тез технологиялық

прогреспен алмастырылады. Мұнда келтірілген талдау өсіп келе жатқан мамандықтар жиынтығын көрсетеді. Бұл дамушы экономиканың алдыңғы қатарында болады. Олар қазірдің өзінде дамып келе жатқан сегрегацияны көрсететінін ескертеді.

Нәтижелер

Экономика саласында әйелдер жоғары ақы төленетін лауазымдардан ығыстырылды: зерттеу нәтижелері бойынша ақы төленбейтін жұмыста әйелдер ер адамдарға қарағанда (71%) көп жұмыс істейді. Басты тежеуші себептер ретінде мынадай факторлар белгіленді: біздің елдегі демократиялық саяси жүйенің дамымауы (0,8) және бизнес саласындағы ерлер мен әйелдер арасындағы материалдық ресурстардың тең бөлінбеуі (0,8).

Әйелдер жалақысының ерлер жалақысына қатынасының көрсеткіші бойынша, бұл орта есеппен 67% құрайды, корреляция дәрежесі бойынша үш фактор көш бастады: саяси мәдениеттің ерекшелігі: саяси дәстүрлік, саяси элитаны іріктеу ерекшелігі, билікті дербестендіру (0,89); бизнес саласындағы ерлер мен әйелдер арасында материалдық ресурстарды тепе-тең бөлу (0,9), гендерлік жобаларды мемлекеттік қаржыландыру (0,79); әлеуметтену процесі: тәрбие, білім беру (0,8).

Осыдан әлеуметтік-экономикалық салаға қатысты бірқатар мәселелерді шешу, атап айтқанда әйелдердің зияткерлік және еңбек әлеуетін босату және пайдалану керек. Экономикалық саланың дамуы демократиялық институттардың тиімді жұмыс істеуіне тікелей байланысты, олар заңнамалық және атқарушы билік деңгейінде азаматтардың еңбек қатынастары саласындағы әлеуетін іске асыру үшін қолайлы жағдайларға кепілдік беруі тиіс.

Талқылаулар

Елде жүргізілген гендерлік саясаттың тиімділігінің нәтижесінде білім беру саласында кейбір оң өзгерістер байқалады. 2017 жылы жоғары оқу орындарының басшылары арасында әйелдердің үлесі күрт артқан. Өткен 2016 жылмен салыстырғанда 78,6%-ға артқан. Жалпы ЖОО басшыларының ішіндегі үлес салмағы да жоғарылаған – 21%. Бұл көрсеткіштің өткен 2016 жылдағы көрсеткіші 12,3% құраған [8].

Одан әрі гендерлік саясат тиімділігінің мынадай критерийлері зерттелді: әйелдердің жоғары оқу орындары деңгейіндегі басшы посттарда ұсынылуы, сондай-ақ ғылым кандидаты немесе докторы дәрежесі бар «әлсіз жынысты» өкілдердің саны. Осы көрсеткіштер бойынша әйелдер аудиториясы ер адамнан айтарлықтай артта қалып отыр. Нақты жағдайда сарапшылар негізгі факторлардың дәстүрлі жиынтығына «БАҚ-тағы әйел бейнесін насихаттау және қызметі» (0,85) қосылды, бұл корреляциялық байланыстың жоғары көрсеткіші болып саналады.

Кәсіптер үшін қолда бар кадр резервін пайдалану үшін жеткіліксіз немесе шамадан тыс болып табылатындығын LinkedIn ғалымдары мамандықтарға үлкен ұқсастықтары бар мамандықтар жиынтығын анықтады. Болашақ және әйелдердің осы теориялық кадрлар резервіне және шекаралас мамандықтарға қатысуын салыстырады. Нәтижелер көрсетеді, кейбір шектеулі тиісті таланттар, ал басқалары гендерді тиімді кеңейте алады, жұмысқа қабылдау кезінде үлкен әртүрлілікті және басқарудың неғұрлым инклюзивті тәжірибесін қамтитын тепе-теңдік. Бұл деректер мүмкіндікті көрсетеді шекаралық лауазымдарда жұмыс істейтін әйелдердің үлесін тепе-теңдікке жақындату, жоғары білікті мамандыққа әйелдерді қабылдауға назар аудару, жұмыс орындарына ұқсас және жаңаларын көрсете отырып, лауазымдарда жұмыс істейтін әйелдердің мансаптық мүмкіндіктері.

Маркетингтік кластер неғұрлым көп пайдалану үшін үлкен әлеуетке ие, қолда бар Кадрлық резервтердің кең спектрі. Есептік орташа мәні микро сыныпта жұмыс істейтін әйелдердің үлесі – 40%. Кадр резерві үшін де осындай көрсеткіш 47%-ды құрайды. Деректер мен жасанды интеллект, өнімді сату және дамыту саласындағы мамандықтар қолда бар кадр резервтерін жеткіліксіз пайдаланады. Бұл мүмкіндіктер әр мамандық бойынша 25% деректерді өңдейтін мамандар, бірақ 31%-ы барлық басқа мамандықтардағы тиісті дағдылар. Бүгін цифрлық технологиялар бойынша мамандардың 41%-ы – әйелдер, бірақ олардың 53%-ы талант конвейері – әйел. Мұндай сандар бар екенін көрсетеді. Деректер ретінде жұмыс істейтін әйелдердің үлесін кеңейту үшін мүмкіндіктер бар.

Сандық технологиялар саласындағы ғалымдар шын мәнінде, жоғарыда аталған барлығы қазіргі уақытта қолда барлары жеткілікті пайдаланылмайды.

Олардың кадрлық резервтері және осылайша одан әрі жетістіктерге қол жеткізе алады. Әртүрлілік пен күн тәртібіне қосылудың арқасында.

Мәдени нормалар мен практика жоғары білім саласындағы ерлер мен әйелдердің мамандануының негізі болып табылады. Әр түрлі елдердегі әйелдердің қатысуындағы аймақтық айырмашылықтар негізінде үлесінің ерлер мен ұсынылған елдердегі нәзік жандар үш айырмашылықтар факторына ие: жұмыс күшіне қатысуы, кәсіби желіге қатысуы және әр түрлі шекаралық кәсіптердегі әртүрлілік.

Қорытынды

Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму Бағдарламасының (БҰҰДБ) 2017 жылғы қорытындысы бойынша Қазақстанның 189 ел арасында 58-ші орында тұр.

Адам әлеуетінің даму индексі (АДИ) 2016 жылы 56-шы орыннан екі сатыға Ресей Федерациясымен салыстырғанда төмен.

Ресей мен Украина, АДИ және халық саны бірдей екі ел, Қазақстан елдер арасында, 49-ыншы және 88-інші орындарды иеленушілер тиісінше 9. 2016 жылғы БҰҰДБ гендерлік теңсіздік индексіне (ГИ) келетін болсақ, онда 160 елдің ішінде 43-ші орын Ресей Федерациясының 53-ші және Украинаның 61-ші орындарынан жоғары. 2018 жылғы Дүниежүзілік экономикалық форумның Жаһандық гендерлік алшақтық индексындағы елдің рейтингі (GGGI) 2017 жылғы 51-орыннан 2018 жылы 149 елдің 60-ына дейін төмендеді. Өңірлік жоспарда Қазақстан 26 елдің ішінде 12-ші орында

Шығыс Еуропа және Орталық Азия – 11. Елдегі жұмыс күшіне қатысудағы гендерлік алшақтық 1%-ға артты [9].

Мәдени кедергілер мен әлеуметтік кедергілерді жою бойынша арнайы шаралар қабылдауды ынталандыруы керек.

Әйелдер басқаратын / әйелдерге тиесілі ШОК-тың дамуына кедергі келтіретін және олардың қаржылық және іскерлік қызметтерге қол жеткізуін кеңейту жөніндегі нормалар.

Барлық деректердің жиыны белгісі бойынша дезагрегациялануын қамтамасыз ету үшін Ұлттық статистикалық басқармамен ынтымақтасуға тиіс; Әйелдер мен әйелдер басқаратын кәсіпорындардың осы сектордан пайда алуын қамтамасыз ету үшін Қазақстанның исламдық қаржы жөніндегі лауазымды адамдарымен ынтымақтасуға тиіс.

Қауіпсіз көлікке қолжетімділікті жақсарту және әйелдердің қатысуын қамтамасыз ету мақсатында жергілікті билік органдарымен ынтымақтасқан жөн.

Қалалық қызметтер мен инфрақұрылымдық жобаларда бұл жобалардың әйелдердің қажеттіліктеріне сәйкес келуін қамтамасыз ету.

ICBM әйелдердің АВП құрылымдарына белсенді қатысуына ықпал етуі керек; уақытын үнемдейтін ауылдық инфрақұрылым жобаларын ілгерілетуге тиіс (сумен жабдықтау инфрақұрылымына және уақытты үнемдеудің басқа да технологияларына қол жеткізу) болып табылады [10].

Ұлттық статистиканың деректері бойынша, Қазақстанның әрбір үшінші ауыл әйелдері өз бетінше жұмыспен қамтылған және табиғи шаруашылықты жүргізуден түсетін табыс болып табылады, оларға жеке тұтыну жатады. Жеке тұтынуға жататын табыстар бастапқыда әйелдерді экономиканың нақты секторына оралу үшін адам капиталына қаражат салу мүмкіндігінен айырады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Ахметов С. Гендерная политика в Республике Казахстан / С. Ахметов, М. Дидигова // Қазақстан мұрағаттары. – 2013. – № 1. – С. 35–41.

2 Шеденова Н.У. Институционализация социально-трудовых отношений в Республике Казахстан: гендерные аспекты: Автореф. док. социол.н. – Алматы, 2012. – С. 87.

3 Сарбаева Р.Е. Гендерная политика международных организаций в решении проблем мира и безопасности / Р.Е. Сарбаева // ҚазҰУ Хабаршысы. Халықаралық қатынастар және Халықаралық құқық сериясы. – 2015. – № 1. – С. 108–113.

4 Попова Л.В. Гендерные аспекты самореализации личности. – М., 2016. – С. 290.

- 5 Овчарова О.Г. Гендерная асимметрия и политика. – Саратов: Изд-во ГОУ ВПО «Сарат. госуд. акад. права», 2017. – С. 80.
- 6 Сарсембаева Р.Б. Гендерные аспекты предпринимательства // Мысль. – 2014. – №1 – С. 67–72.
- 7 Ускеленова А.Т. Женское предпринимательство: вызовы и возможности / А.Т. Ускеленова // Транзитная экономика. – 2013. – № 3. – С. 83–90.
- 8 Национальная система показателей гендерной статистики. URL: <https://gender.stat.gov.kz/ru>
- 9 Зуйкова Е.М., Ерусланова Р.И. Феминология и гендерная политика. – Москва: Издательство: Дашков и К, 2018. – С. 308.
- 10 Хаджихаиметович А., Джурич-Кузманович Т., Клатзер Э.М., Ристеска М. – Санкт-Петербург: Изд-во «Гапа», 2013. – С. 234.

REFERENCES

- 1 Ahmetov S. (2013) Gendernaja politika v Respublike Kazahstan / S. Ahmetov, M. Didigova // Kazakstan myraatary, No. 1, pp. 35–41.
- 2 Shedenova N.U. (2012) Institucionalizacija social'no-trudovyh otnoshenij v Respublike Kazahstan: gendernye aspekty: Avtoref. dok. sociol.n. Almaty, pp. 87.
- 3 Sarbaeva R.E. (2015) Gendernaja politika mezhdunarodnyh organizacij v reshenii problem mira i bezopasnosti / R.E. Sarbaeva // KazYU Habarshysy. Halykaralyk kätynastar zhәne Halykaralyk kükük serijasy, No. 1, pp. 108–113.
- 4 Popova L.V. (2016) Gendernye aspekty samorealizacii lichnosti. M., pp. 290.
- 5 Ovcharova O.G. (2017) Gendernaja asimmetrija i politika. – Saratov: Izd-vo GOU VPO “Sarat. gosud. akad. prava”, pp. 80.
- 6 Sarsembaeva R.B. (2014) Gendernye aspekty predprinimatel'stva // Mysl'. No. 1, pp. 67–72.
- 7 Uskelenova A.T. (2013) Zhenskoe predprinimatel'stvo: vyzovy i vozmozhnosti / A.T. Uskelenova // Tranzitnaja jekonomika, No. 3, pp. 83–90.
- 8 Nacional'naja sistema pokazatelej gendernoj statistiki. URL: <https://gender.stat.gov.kz/ru>
- 9 Zujkova E.M., Eruslanova R.I. (2018) Feminologija i gendernaja politika. Moskva: Izdatel'stvo: Dashkov i K, pp. 308.
- 10 Hadzhiahmetovich A., Dzhurich-Kuzmanovich T., Klatzer Je.M., Risteska M. Sankt-Peterburg: Izd-vo “Gapa”, 2013, pp. 234.

Ж.Е. АБИЛГАЗИЕВА,¹

к.э.н., ст. преподаватель.

e-mail: aje.abilgazieva@mail.ru

Г.Р. ДУЙСЕМБЕКОВА,²

к.э.н., ст. преподаватель.

e-mail: gulzhan-1964@mail.ru

А.Н. РАМАШОВА,^{2*}

PhD, ст. преподаватель.

*e-mail: aisulu.ramashova@aeuzov.edu.kz

А.Б. ОРАЗБАЕВА,³

ст. преподаватель.

e-mail: r.aissulu87@mail.ru

¹Институт Мардана Сапарбаева,

Казахстан, г. Шымкент

²Южно-Казахстанский университет им. М.О. Ауэзова,

Казахстан, г. Шымкент

³Шымкентский университет, Казахстан, г. Шымкент

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ОБЛАСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

Аннотация

Цель статьи - рассмотреть вопросы создания необходимых социальных условий для наиболее полной реализации способностей женщин и мужчин во всех сферах трудовой, общественной жизни Республики Казахстан. Государственная семейная политика Республики Казахстан направлена на обеспечение благоприят-

ных социально-экономических условий, способствующих полноценной реализации семей репродуктивных, экономических и воспитательных функций, а также укрепление нравственных основ семьи и повышение ее значимости в обществе. В настоящее время в мире большое внимание уделяется гендерным проблемам, то есть принципу равных прав и возможностей мужчин и женщин. Решение гендерной проблемы особенно актуально для независимых государств, вступивших на путь рыночных преобразований. Сегодня изменения, охватившие все сферы нашей жизни, требуют по-новому взглянуть на роль женщин в развитии государства и общества. Достижение гендерного равенства обеспечивает эффективность действующей семейной политики, поскольку позволяет усилить роль и вклад в развитие института семьи женщин и мужчин. Решение проблем женщин и демократизация общества - два взаимосвязанных процесса. Их суть заключается в том, что помимо обеспечения равных возможностей для мужчин и женщин могут быть созданы предпосылки для появления новых форм выражения и реализации интересов женщин во всех сферах жизни. Авторы подчеркивают, что в Казахстане важно сформировать индивидуальный подход в формировании семейной политики, так как семья играет важную роль среди всех социальных институтов, влияющих на качество человеческого капитала.

Ключевые слова: гендерная политика, равенство, социально-экономическое развитие, семья, стратегия, женщина, право, демократия, ресурсы.

ZH.E. ABILGAZIYEVA,¹

c.e.s, senior lecturer.

e-mail: aje.abilgaziyeva@mail.ru

G.R. DUSEMBEKOVA,²

c.e.s, senior lecturer.

e-mail: gulzhan-1964@mail.ru

A.N. RAMASHOVA,^{2*}

PhD, senior lecturer.

*e-mail: aisulu.ramashova@aezov.edu.kz

A.B. ORAZBAYEVA,³

senior lecturer.

e-mail: r.aissulu87@mail.ru

¹M. Saparbayev Institute, Kazakhstan, Shymkent

²M.O. Auezov South Kazakhstan University,
Kazakhstan, Shymkent

³Shymkent University, Kazakhstan, Shymkent

FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE STATE POLICY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE FIELD OF GENDER EQUALITY

Abstract

This article discusses the issues of creating the necessary social conditions for the fullest realization of the abilities of women and men in all spheres of labor and public life of the Republic of Kazakhstan. The state family policy of the Republic of Kazakhstan is aimed at ensuring favorable socio-economic conditions that contribute to the full implementation of the family's reproductive, economic and educational functions, as well as strengthening the moral foundations of the family and increasing its importance in society. Currently, the world is paying more and more attention to gender issues, that is, the principle of equal rights and opportunities for men and women. Addressing the gender issue is particularly relevant for independent States that have entered the path of market transformation. Today, changes in all spheres of our life require a new look at the role of women in the development of the state and society. The achievement of gender equality ensures the effectiveness of the current family policy, since it helps to strengthen the role and contribution of women and men to the development of the family institution. Addressing women's issues and democratizing society are two interrelated processes. Their essence is that in addition to ensuring equal opportunities for men and women, the prerequisites can be created for the emergence of new forms of expression and realization of women's interests in all spheres of life. It is stated by the authors that in Kazakhstan, it is important to form an individual approach to the formation of family policy, as the family plays an important role among all social institutions that affect the quality of human capital.

Key words: gender policy, equality, socio-economic development, family, strategy, woman, right, democracy, resources.